

บทความวิจัย

เรื่อง การรวมชาติเกาหลีสมัยประธานาธิบดีคิม เอง

โดย

นางสาวโสภิตา โสภิตพงศ์

รหัสนักศึกษา 05530623

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพร ภู่งศ์พันธุ์

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556

ชื่อเรื่อง การรวมชาติเกาหลีสมัยประธานาธิบดีคิม เฉุง

ชื่อ – นามสกุลนักศึกษา นางสาวโสภิตา โสภิตพงษ์ รหัสนักศึกษา 05530623

ชื่อ – นามสกุลอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพร ภู่งศ์พันธุ์

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาการรวมชาติระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ โดยเฉพาะในสมัยประธานาธิบดีคิม เฉุง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การรวมชาติของประธานาธิบดีคิม เฉุงที่มีเรื่องการรวมชาติเด่นชัดที่สุดคือนโยบายชันทาย แต่ถึงกระนั้นแล้ว การรวมชาติระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ยังคงไม่สามารถทำได้สำเร็จจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : การรวมชาติ , ประธานาธิบดีคิม เฉุง , เกาหลี

บทนำ

คาบสมุทรเกาหลีเป็นดินแดนที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ยาวนาน อีกทั้งยังเป็นยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางด้านการค้า ประเทศมหาอำนาจต่างๆ ทั้งจีน อเมริกา รวมทั้งญี่ปุ่นเข้ามายึดครองประเทศ ซึ่งหลังจากที่ประเทศญี่ปุ่นได้ถอนกองทัพออกจากเกาหลีเนื่องจากการพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในช่วงนี้เกาหลีมีความอ่อนแอมากเพราะตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นเป็นเวลานาน ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา และรัสเซียก็เข้ามาปกครองประเทศเกาหลีส่วนเหนือและใต้ โดยใช้เส้นขนานที่ 38 ทำให้ประเทศเกาหลีมีระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่แตกต่างกัน จึงเกิดการแบ่งกันเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) กับสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

ภายหลังการแบ่งแยกประเทศ เกาหลีเหนือพยายามที่จะรวมประเทศหลายครั้งโดยการใช้กำลังเข้าควบคุมเกาหลีใต้ แต่ไม่สำเร็จ และเกิดเป็นสงครามขึ้น จนกระทั่งวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ.1953 ก็มีการเซ็นสัญญาหยุดยิงกันระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ซึ่งหลังจากที่เซ็นสัญญาก็ยังเกิดสงครามเย็นขึ้น ทำให้องค์การสหประชาชาติที่ทำหน้าที่ปกป้องเกาหลีจากการรุกรานของฝ่ายตรงข้าม ออกมาแถลงการณ์ร่วมว่า เกาหลีจะรวมประเทศกันอย่างสันติ

ที่ผ่านมาเกาหลี ได้ใช้นโยบายต่างๆ ในการพยายามรวมประเทศกัน เช่น ประธานาธิบดีชุน ดูฮวาน แห่งเกาหลีใต้เสนอให้มีการเชื่อมเขื่อนระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศในค.ศ. 1981 แต่นายคิม อิลซุงแห่งเกาหลีเหนือได้ปฏิเสธข้อเสนอนั้น จึงไม่ได้ผลดังที่คาด จนกระทั่งนายคิม แดจุงเข้ามาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของเกาหลีใต้คนที่ 8 เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 1998 และได้เสนอให้มีการจัดประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือซึ่งในขณะนั้นผู้นำคือนายคิม จองอิล ที่นครเปียงยางระหว่างวันที่ 12 –14 มิถุนายน ค.ศ. 2000 หลังจากการประชุม ได้มีแถลงการณ์ร่วมของผู้นำทั้งสองในการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างเกาหลีเหนือและใต้ ในการรวมชาติ ซึ่งการประชุมครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกของผู้นำประเทศเกาหลี ความพยายามเจรจาสันติภาพกับเกาหลีเหนือทำให้ประธานาธิบดีคิม แดจุง ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปีค.ศ.2000

จากความพยายามของเกาหลีที่ทั้งสองฝ่ายประสงค์ที่จะหันหน้าเขาหากันเพื่อเจรจาและสร้างความปรองดองขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลี อีกทั้งเชื่อกันว่าจะนำไปสู่การรวมชาติอย่างสันติต่อไป แต่ความพยายามทุกครั้งที่ผ่านมา ล้วนต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ จึงทำให้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาถึงรายละเอียดของการรวมชาติ การประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือและใต้ โดยเฉพาะสมัยประธานาธิบดีคิม แดจุง

ผลการวิจัย

1. ความเป็นมาของประเทศเกาหลี

ประวัติศาสตร์ของเกาหลีได้เริ่มจากการสถาปนาอาณาจักรโคโชซอนหรืออาณาจักรโชซอนโบราณโดยทันกุน และได้เริ่มมียุคเผ่าพันธุ์ ซึ่งในยุคแรกดินแดนบนคาบสมุทรเกาหลีประกอบด้วยผู้คนหลายเผ่าพันธุ์ เผ่าแรกที่ปรากฏคือเผ่าโชซอนโบราณ ตั้งถิ่นฐานอยู่ทางภาคเหนือ และต่อมาคาบสมุทรเกาหลีก็ตกเป็นเมืองขึ้นจีน เมื่อจักรพรรดิหวู่ตี้แห่งราชวงศ์ฮั่น ยกทัพเข้ายึดครองดินแดนของอาณาจักรโชซอนโบราณ และแบ่งเกาหลีเป็น 4 มณฑล คือมณฑลฉ่านกึ่ง ซินบอน อิมคูนและสยอนโท ซึ่งจีนได้ปกครองมณฑลฉ่านกึ่งอย่างจริงจังเพียงมณฑลเดียว จึงทำให้มณฑลอื่นค่อยๆ แยกตัวออกเป็นเอกราช จนในที่สุดชนเผ่าโกครูยอเข้ายึดครองมณฑลฉ่านกึ่ง และขับไล่จีนออกไปได้สำเร็จ ซึ่งการตกเป็นเมืองขึ้นของจีนครั้งนั้นทำให้เกาหลีได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนมามาก เช่นตัวอักษรและศาสนาพุทธและขงจื้อ (ไพบูลย์ปีตะเสน, 2555 : 36)

ต่อมาในยุคสามก๊ก เมื่อเกาหลีได้รับเอกราชจากจีน ดินแดนเกาหลีในขณะนั้นได้แบ่งออกเป็น 3 อาณาจักรด้วยกันคือ

1. อาณาจักรโกครูยอทางภาคเหนือ เผ่าโกครูยอเข้มแข็งมากขึ้นเมื่อราชวงศ์ฮั่นของจีนล่มสลายไป และสามารถขยายอำนาจเข้ายึดครองมณฑลฉ่านกึ่งจากจีนได้เมื่อค.ศ.313
2. อาณาจักรแพกเจ ชนเผ่าแพกเจเป็นเผ่าย่อยของชนเผ่าพูยอที่อพยพลงใต้ และเข้ายึดครองอาณาจักรอื่นรวมทั้งอาณาจักรเดิมของเผ่ามาฮัน และตั้งเป็นอาณาจักรเมื่อค.ศ.234
3. อาณาจักรชิลลา อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของคาบสมุทรเกาหลีพัฒนาขึ้นจากเผ่าซาโร แต่อาณาจักรนี้ไม่เข้มแข็งมากนักในช่วงแรก ดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับอาณาจักรโกครูยอตลอด จนกระทั่งหลังสงครามระหว่างอาณาจักรโกครูยอกับแพกเจ อาณาจักรชิลลาจึงเข้มแข็งขึ้น จนสามารถยึดครองลุ่มแม่น้ำฮันและลุ่มแม่น้ำนังกองจากอาณาจักรแพกเจได้

ยุคอาณาจักรรวม เมื่ออาณาจักรชิลลาเข้มแข็งขึ้น อาณาจักรแพกเจจึงหันไปผูกมิตรกับอาณาจักรโกครูยอ ส่วนอาณาจักรชิลลาหันไปผูกมิตรกับราชวงศ์สุยและราชวงศ์หมิงของจีน กองกำลังของจีนและอาณาจักรชิลลายึดครองอาณาจักรแพกเจได้เมื่อค.ศ.660 และยึดครองอาณาจักรโกครูยอได้ในค.ศ.668 โดยจีนเข้ามาปกครองอาณาจักรโกครูยอในช่วงแรก ต่อมาอาณาจักรชิลลากับราชวงศ์ถังได้เกิดความขัดแย้งต่อกัน

อาณาจักรชิลลาจึงเข้ายึดอาณาจักรโคกูรยอจากจีนและเข้าปกครองคาบสมุทรเกาหลีอย่างเด็ดขาดเมื่อ ค.ศ. 735 ทำให้อาณาจักรชิลลาเจริญสูงสุดในยุคสมัยของตอก หลังจากนั้นได้เสื่อมอำนาจลงจากความขัดแย้งในหมู่เชื้อพระวงศ์และเกิดการปฏิวัติของกลุ่มชาวนาและกลุ่มอำนาจท้องถิ่นบ่อยครั้ง จนยึดอำนาจและสถาปนาราชวงศ์โคเรียขึ้นในค.ศ.935 (ไพบูลย์ ปิตะเสน, 2555 : 41)

ยุคอาณาจักรโครยอ วังซูมาได้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์แทโจแห่งราชวงศ์โคเรีย อาณาจักรนี้เจริญสูงสุดในสมัยกษัตริย์มุนจง ยุคนี้เป็นยุคที่ส่งเสริมพุทธศาสนา มีการทำสงครามกับพวกญี่ปุ่นและมองโกล และถูกจีนควบคุมในสมัยราชวงศ์หยวน จนเมื่ออำนาจของราชวงศ์หยวนอ่อนแอลง อาณาจักรโคเรียถูกรุกรานโดยโจรสลัดญี่ปุ่นและราชวงศ์หมิง จนในที่สุด ฝ่ายทหารจึงมีอำนาจมากขึ้นจนนำไปสู่การยึดอำนาจของนายพลลี ซองเกยและสถาปนาราชวงศ์ใหม่ขึ้นเมื่อค.ศ.1392

ยุคราชวงศ์โชซอน นายพลลี ซองเกยสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์แทโจแห่งราชวงศ์โชซอน ในสมัยนี้ได้ส่งเสริมลัทธิขงจื้อให้เป็นลัทธิประจำชาติและไม่ส่งเสริมพุทธศาสนา ในราชวงศ์นี้เองที่มีการประดิษฐ์อักษรฮันกึลขึ้นใช้แทนอักษรจีน และความขัดแย้งกับชาติตะวันตกโดยเฉพาะเรื่องคริสต์ศาสนาและความแตกแยกในหมู่ขุนนางทำให้ราชวงศ์นี้เสื่อมลง จนถูกญี่ปุ่นยึดครองและล้มล้างระบอบกษัตริย์ไปในที่สุด

หลังจากการยึดครองของญี่ปุ่นหลายศตวรรษที่ผ่านมา เกาหลีก็ถูกรุกรานจากจีนและญี่ปุ่นบ่อยครั้ง จีนจึงมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อเกาหลีมาก และต่อมาญี่ปุ่นก็ได้ขึ้นเป็นประเทศมหาอำนาจจักรวรรดินิยม ซึ่งญี่ปุ่นยังคงยึดครองเกาหลีต่อไปและขยายการควบคุมดินแดนต่างๆของประเทศเกาหลีโดยใช้กำลังทหาร และในที่สุดญี่ปุ่นก็ผนวกเกาหลีเป็นดินแดนญี่ปุ่นในค.ศ.1910

ต่อมาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงคราม ญี่ปุ่นจึงถอนกำลังทหารออกจากประเทศเกาหลี ทำให้ประเทศมหาอำนาจทางตะวันตกเข้ามาแบ่งเกาหลีออกเป็น 2 ส่วนคือสหภาพโซเวียตเข้ายึดครองเกาหลีเหนือ และสหรัฐอเมริกาเข้ายึดครองเกาหลีใต้โดยใช้เส้นแบ่งเขตที่ 38 โดยสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตได้ตกลงที่จะทำการปกครองเกาหลี และเกาหลีจะมีอิสระภาพหลังจากอยู่ในความดูแลของนานาชาติ 4 ปี ซึ่งในระหว่างการปกครองโดยต่างชาติ รูปแบบการปกครองในประเทศเป็นไปตามการปกครองที่นานาประเทศนั้นในโซเวียตคือ เกาหลีเหนือที่ปกครองโดยสหภาพโซเวียต ใช้การปกครองแบบคอมมิวนิสต์ และเกาหลีใต้ที่ปกครองโดยสหรัฐอเมริกา ใช้การปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งต่อมารัฐบาลเกาหลีใต้ได้ก่อตั้งขึ้นโดยผู้นำชื่อซิงมันรี ซึ่งเป็นผู้ที่ต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์ และทางด้านเกาหลีเหนือ ฝ่าย

โซเวียตก็รับรองรัฐบาลคอมมิวนิสต์ที่นำโดยคิมอิลซุง ผู้เป็นนักรบต่อต้านญี่ปุ่น และมีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต (ดำรงค์ ฐานดี, 2538 : 139)

ต่อมาในปีค.ศ.1949 สหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกาได้ถอนกำลังออกจากเกาหลี ซึ่งประธานาธิบดีเกาหลีใต้ ชุงมันรี และผู้นำเกาหลีเหนือ คิมอิลซุง ต่างก็มีความตั้งใจที่จะรวมประเทศเกาหลีทั้งหมดมาอยู่ภายใต้ระบอบของตนเอง จนกระทั่ง เมื่อค.ศ. 1950 จากการบุกกรุกของเกาหลีเหนือข้ามเส้นแบ่งเขตที่ 38 โดยใช้กำลังทหารเข้ายึดครองประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเกาหลีใต้ไม่ยอม จึงเกิดเป็นสงครามเกาหลีขึ้น สงครามมีระยะเวลาถึง 3 ปี จนเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1953 ได้มีการเซ็นสัญญาหยุดยิงขึ้น สงครามจึงหยุดเพียงแค่นั้น แต่ประเทศเกาฬียังไม่สามารถรวมประเทศของตนเองให้เป็นหนึ่งเดียวได้จนปัจจุบัน (John K.Fairbank, 2550 : 875)

2. ความพยายามรวมประเทศก่อนสมัยประธานาธิบดีคิม แดจุง

ต่อมาความหวังของคนเกาหลีที่จะเห็นดินแดนในคาบสมุทรเกาหลีเป็นแผ่นดินเดียวกันภายหลังจากการได้รับอิสรภาพจากญี่ปุ่นสิ้นสุดลง เมื่อองค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นในเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 1948 โดยให้ทางใต้เลือกผู้แทนจำนวน 210 คน และจะให้ทางเหนือเลือกผู้แทน จำนวน 100 คน ในภายหลังเพื่อจัดตั้งรัฐสภาแห่งชาติขึ้น แต่สมาชิกของทางฝ่ายใต้กลับริบร่างรัฐธรรมนูญแบบประชาธิปไตยขึ้นทันทีและเลือก ดร.อีซึงมัน เป็นประธานาธิบดีคนแรก รวมทั้งได้ประกาศตัวเป็นประเทศสาธารณรัฐเกาหลี หรือเกาหลีใต้ (Republic of Korea) ขึ้นในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1948 ส่วนฝ่ายทางเหนือก็ได้จัดให้มีการเลือกตั้งในเวลาต่อมา แต่เลือกผู้แทนจำนวน 527 คนเป็นสภาประชาชนแห่งชาติ จากนั้นก็ได้จัดตั้งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี หรือ เกาหลีเหนือ (Democratic People's Republic of Korea) ขึ้น ในวันที่ 9 กันยายนในปีเดียวกันและได้เลือกนายคิม อิลซุง เป็นผู้นำนับตั้งแต่นั้นมา เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ต่างมีฐานะเป็นประเทศอิสระ และต่างก็เริ่มฟื้นฟูบูรณะประเทศของตนต่อไป

ในช่วงของประธานาธิบดีคนแรกของเกาหลีใต้คือ อีซึงมัน เนื่องจากเป็นช่วงที่เกาหลีใต้แบ่งออกเป็นสองส่วนและเกิดความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงจนกลายเป็นสงครามในเวลาต่อมา ทำให้กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้หยุดชะงักไป ซึ่งพอหลังจากสงครามเกาหลีสงบลง ประธานาธิบดีอีซึงมันได้ตระหนักถึงภารกิจอันดับแรก คือ การแสวงหาความอยู่รอดและการฟื้นฟูประเทศ

เพราะสงครามนอกจากจะทำให้ประชาชนล้มตาย บาดเจ็บ ถูกลักพาตัว สูญหาย และไร้ที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังทำให้โรงงานอุตสาหกรรมและสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ ได้รับความเสียหาย ดังนั้นในช่วงนี้เป็นช่วงแห่งการฟื้นฟูประเทศหลังสงคราม

ความพยายามในการรวมชาติของประเทศเกาหลีใต้นั้นได้เริ่มมาตั้งแต่สมัยประธานาธิบดี ปาร์ก จุง ฮี ที่มาดำรงตำแหน่งเมื่อ 17 ธันวาคม ค.ศ.1963 ซึ่งในสมัยนั้น ปาร์ก จุง ฮี ได้ก่อตั้งสถาบันพัฒนาเกาหลี มีเป้าหมายในการปฏิรูปพื้นที่เกษตรกรรม การศึกษา แรงงานมีฝีมือ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้นั้น ปาร์ก จุง ฮี คิดว่าอาจเป็นแบบอย่างให้ผู้มีอำนาจในการเมืองเกาหลีเหนือได้นำไปใช้พัฒนาได้ ต่อมาหน่วยงานของรัฐบาลเกาหลีใต้ได้ก่อตั้งกระทรวงเพื่อการรวมชาติ ที่เริ่มมาจากคณะกรรมการเพื่อการรวมชาติขึ้นเมื่อ ค.ศ.1969 และกระทรวงได้ดำเนินบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเจรจาเกาหลี แลกเปลี่ยนและความร่วมมือระหว่างกัน แต่เกาหลีเหนือไม่มีการตอบสนองใดๆ แต่กลับแสดงการขู่เกาหลีใต้มาโดยตลอด โดยการทดลองขีปนาวุธ ซึ่งในสมัยประธานาธิบดี ปาร์ก จุง ฮี ประชาชนเกาหลีใต้ไม่เห็นด้วยกับนโยบายรวมชาติ เพราะไม่พอใจประเทศเกาหลีเหนือที่ยังมีอาวุธนิวเคลียร์ในครอบครอง จึงต้องการให้ปรับหรือเปลี่ยนแปลงนโยบาย ซึ่งต้องแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอาวุธนิวเคลียร์ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะเป็นภัยคุกคามต่อเกาหลีใต้มากที่สุด ประเทศเกาหลีใต้จึงมีนโยบาย “วิสัยทัศน์ 3000” คือนโยบายที่ปลอดนิวเคลียร์และต่อรอง โดยเกาหลีใต้ยังเปิดกว้างที่จะเจรจาและความร่วมมือก่อนนโยบายนี้

ต่อมาในสมัยของประธานาธิบดีชอน ดุชวาน ที่เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีเมื่อ 1 กันยายน ค.ศ.1980 ซึ่งได้ประกาศโครงการการรวมชาติอย่างสันติของประชาชนชาวเกาหลีในวันที่ 12 มกราคม ค.ศ.1981 โดยได้เสนอให้มีการเชื่อมเยื้องกันระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ แต่ในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1981 ก็ถูกประธานาธิบดีคิม อิลซุงของประเทศเกาหลีเหนือปฏิเสธโครงการดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถเริ่มดำเนินการโครงการได้

ในสมัยประธานาธิบดีโนห์ แทอู ในวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ.1988 ได้เสนอให้มีการประชุมร่วมกับ นายคิม อิลซุง ผู้นำเกาหลีเหนือเรื่องการปลดอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเพื่อแลกกับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และหารือเกี่ยวกับเรื่องการรวมชาติเพื่อยุติความไม่เป็นมิตรของเกาหลีเหนือที่มีขึ้นภายหลังสงครามเกาหลี (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548 : เว็บไซต์)

ในสมัยประธานาธิบดีคิม จองอิลที่เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1993 โดยประธานาธิบดีคิม จองอิลคิดว่าการรวมชาติอย่างสันติเป็นงานอันยิ่งใหญ่ของชาวเกาหลี ซึ่งหลังจากเข้ารับ

ตำแหน่งประธานาธิบดีของเกาหลีใต้ก็ได้เสนอให้มีการจัดประชุมสุดยอดผู้นำเกาหลีกับคิม อิลซุง เพื่อตกลงในการสร้างความเชื่อถือทางการเมือง เศรษฐกิจและการทหารและฟื้นฟูความเป็นเอกภาพของชาติ และสามารถนำประเทศไปสู่การเลือกตั้งเสรีบนคาบสมุทรเกาหลีได้ ประธานาธิบดีคิม ของซัมยังคงดำเนินนโยบายรวมชาติอย่างไม่เปลี่ยนแปลง แต่ยังคงความยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์โลก และในวันอิสรภาพของชาติวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1994 ประธานาธิบดีคิม ของซัมได้เสนอโครงการความร่วมมือระหว่างเกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้ในการพัฒนาประเทศ คือโครงการเตาแยกปรมาณูนิวเคลียร์ภายใต้ข้อตกลง U.S.-DPRK เพื่อแก้ปัญหาอาวุธ นิวเคลียร์

3. การรวมชาติสมัยประธานาธิบดีคิม เจุง

นายคิม เจุง ผู้ซึ่งขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำประเทศเกาหลีใต้ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 1998 ประธานาธิบดีคิม เจุงได้เสนอให้จัดการประชุมสุดยอดกับผู้นำเกาหลีเหนือเนื่องในโอกาสเข้ารับตำแหน่งเป็นประธานาธิบดี และได้ประกาศที่นครเบอลินว่า เกาหลีใต้พร้อมที่จะช่วยเหลือและกอบกู้เศรษฐกิจที่ย่ำแย่ของเกาหลีเหนือ จึงสรุปได้ว่าจะจัดให้มีการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ที่นครเปียงยางระหว่างประธานาธิบดีคิม เจุงกับนายคิม จองอิล¹ ระหว่างวันที่ 12 – 14 มิถุนายน ค.ศ. 2000 ตามนโยบายซันซาย (Sunshine Policy) ที่จุดมุ่งหมายหลักของนโยบายซันซายนั้นเป็นการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือเพื่อลดทัศนคติของประเทศทั้งสอง โดยมีหลักการพื้นฐานสามอย่างของนโยบาย คือ 1) จะไม่เกิดการขั้วยุทธการทหารขึ้นทั้งสองฝ่าย 2) เกาหลีใต้จะไม่พยายามรับผลประโยชน์หรือครอบงำผลประโยชน์จากเกาหลีเหนือทางใดทางหนึ่ง 3) เกาหลีใต้จะให้ความร่วมมือกับนโยบายนี้อย่างเต็มที่ ซึ่งที่ผ่านมาความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือไม่ได้รับความร่วมมือจากเกาหลีเหนือเท่าที่ควร เพราะรัฐบาลของนายคิม จองอิลไม่ได้ตอบสนองต่อนโยบายซันซายของเกาหลีใต้อย่างที่คาดหวัง ก่อนหน้านี้นี้ ค.ศ. 1981 ประธานาธิบดีชุน ดุฮวานแห่งเกาหลีใต้ได้เสนอให้มีการเชื่อมเยื่อระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศ แต่นายคิม อิลซุงแห่งเกาหลีเหนือได้ปฏิเสธข้อเสนอ นั้น ความสำเร็จของการก่อตั้งการประชุมครั้งนั้นถือว่าเป็นผลมาจากนโยบายซันซายก็ว่าได้ เพราะนโยบายนี้ทำให้เกาหลีเหนือมีความอ่อนโอนทางทัศนคติของตนเอง ครั้งนี้จึงเป็นครั้งแรกของการพบปะระหว่างผู้นำประเทศเกาหลีนับตั้งแต่มีการแบ่งคาบสมุทรออกเป็นสอง

¹ คิม จองอิล ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งต่อจากคิม อิลซุง ในวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ.1994

ประเทศเมื่อปีค.ศ. 1948 เป็นการพบปะกันครั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีการประกาศแถลงการณ์ร่วมของผู้นำทั้งสอง โดยมีข้อตกลงที่เกาหลีใต้ได้กำหนดหัวข้อในการจัดการประชุมสุดยอดครั้งนี้ ดังนี้

1.เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือจะต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกัน และความไว้วางใจกันเพื่อที่จะเอาชนะความแตกต่างและอุดมการณ์ทางการเมือง การปกครอง วัฒนธรรมและอื่นๆระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

2.เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือจะลดความตึงเครียดทางการทหาร และหารือเกี่ยวกับวิธีการในการสนับสนุนความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างเกาหลีทั้งสองประเทศเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในเดือนพฤศจิกายน ที่กรุงเปียงยาง

3.ประเทศเกาหลีทั้งสองฝ่ายจะต้องเห็นด้วยกับการยุติสงครามระหว่างกันในปัจจุบัน เพื่อสร้างสันติภาพให้เกิดบนคาบสมุทรเกาหลีอย่างถาวร

4.ประเทศเกาหลีทั้งสองฝ่ายมีการสร้างพื้นที่พิเศษหรือพื้นที่สันติภาพขึ้นรอบๆเฮจูในเกาหลีเหนือ รวมถึงบริเวณใกล้เคียง

5.เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือมีการพัฒนาความร่วมมือทางด้านประวัติศาสตร์ ภาษา การศึกษา เทคโนโลยี วัฒนธรรม กีฬาและสังคม

6.เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือจะมุ่งผลักดันเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านมนุษยธรรม และการพบเจอของครอบครัวที่แยกออกจากกันระหว่างประเทศเกาหลี

7.เกาหลีใต้และเกาหลีเหนือจะเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ของชาติและเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนเกาหลีทั้งสองประเทศ (Eastasiaforum, 2012 : เว็บไซต์)

จะเห็นได้ว่า ประเทศเกาหลีใต้และเกาหลีเหนือมีความพยายามที่จะหันหน้าเข้าหากันทั้งสองฝ่ายเพื่อเจรจาและสร้างความปรองดองขึ้นบนคาบสมุทรเกาหลี อีกทั้งเชื่อกันว่าจะนำไปสู่การรวมชาติอย่างสันติต่อไป แต่ความพยายามทุกครั้งที่ผ่านมา ล้วนต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคมากมาย ทำให้ปิดกั้น มิให้การเจรจาของผู้นำสูงสุดเริ่มต้นขึ้นได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้นำของทั้งสองฝ่ายต่างประกาศว่า การรวมชาติเป็นเป้าหมายสูงสุดที่จะต้องเร่งรีบกระทำให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม ตลอดเวลากว่าครึ่งศตวรรษก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ แต่สำหรับในครั้งนี้ นายปัก ไจวอน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแห่งเกาหลีใต้ได้เดินทางไปพบกับนายชอง โฮเกียง รองประธานคณะกรรมการสันติภาพเอเชียและแปซิฟิก

ของเกาหลีเหนือที่ประเทศจีนที่นครปักกิ่งและนครเซี่ยงไฮ้ถึง 3 ครั้ง จนในที่สุดเมื่อวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 2000 ก็ได้บรรลุข้อตกลงที่จะจัดให้มีการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำของประเทศทั้งสองขึ้น โดยข้อตกลงเบื้องต้นมี 4 ข้อดังนี้

1. ในการประชุมสุดยอดผู้นำเกาหลี จะย้ำถึงหลักการของการรวมชาติที่ได้ประกาศในข้อตกลงร่วมระหว่างเกาหลีเหนือ-ใต้ (South-North Joint Communique) ซึ่งได้ทำขึ้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1972 ว่า จะเร่งส่งเสริมความปรองดอง การแลกเปลี่ยน การร่วมมือ และสร้างสันติภาพและการรวมชาติขึ้น

2. ประธานาธิบดีคิม เจุงจะเดินทางไปยังนครเปียงยางเพื่อเยี่ยมเยือนอย่างเป็นทางการในระหว่างวันที่ 12-14 มิถุนายน ตามคำเชิญของนายคิม จองอิล ประธานคณะกรรมการป้องกันประเทศ (National Defense Commission Chairman) ของเกาหลีเหนือ

3. ในระหว่างการเยี่ยมเยือนอย่างเป็นทางการนี้ ประธานาธิบดีคิม เจุงจะพบกับนายคิม จองอิล ซึ่งถือว่าเป็นการพบปะกันครั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์ และจะมีการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำทั้งสอง

4. คณะทำงานของทั้งสองประเทศจะร่วมมือกันปรึกษาหารือให้เสร็จสิ้นภายในเดือนเมษายนเพื่อเตรียมงานเกี่ยวกับหมายกำหนดการการเดินทางของประธานาธิบดีคิมและกระบวนการการประชุมสุดยอด

ภายหลังที่นายปัก ไจวอนเดินทางกลับจากนครปักกิ่ง ก็ได้้นำข้อตกลงเบื้องต้นมาแจ้งแก่ประธานาธิบดีคิม เจุงต่อมาในวันที่ 10 เมษายน หลังจากที่ให้มีประกาศออกอย่างเป็นทางการว่า ผู้นำเกาหลีเหนือ-ใต้ตกลงที่จะมีการประชุมสุดยอดที่นครเปียงยาง ในระหว่างวันที่ 12-14 มิถุนายน ข่าวคราเกี่ยวกับข้อตกลงที่จะมีการประชุมสุดยอดก็ได้รับการเผยแพร่ไปทั่วทั้งสองประเทศและทั่วโลก และได้สร้างความยินดีที่ความพยายามของรัฐบาลของทั้งสองฝ่ายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันจนบรรลุผล ภายหลังที่ต่างเผชิญหน้าเป็นศัตรูกันเป็นเวลานานถึง 53 ปี ในระดับนานาชาตินั้น เลขาธิการองค์การสหประชาชาติและผู้นำชาติต่าง ๆ ได้แก่ สหรัฐฯ เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น และรัสเซีย ต่างแสดงความยินดี อีกทั้งนักการทูต 260 คน จากสถานทูตและกงสุล ตลอดจนเจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ในประเทศเกาหลีใต้ ก็สนับสนุนให้การประชุมสุดยอดบรรลุผล โดยประธานาธิบดีคิมจะเดินทางไปเยือนนครเปียงยาง เมืองหลวงของเกาหลีเหนือ (กวดล ทรงประเสริฐ, 2530 : 36) ซึ่งถือเป็นครั้งแรกของผู้นำประเทศเกาหลีใต้นับตั้งแต่มีการแบ่งคาบสมุทรออกเป็นสองประเทศเมื่อปี ค.ศ. 1948 ซึ่งหัวข้อที่ผู้นำเกาหลีใต้อาจจะนำไปเจรจาครั้งนี้มี 4 ข้อ คือ

1. เร่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดระหว่างเกาหลีทั้งสอง
2. ร่วมกันสร้างสันติภาพถาวรบนคาบสมุทรเกาหลี
3. ช่วยเหลือให้สมาชิกครอบครัวที่พลัดพรากและต้องแยกออกจากกันในช่วงก่อนและระหว่าง

สงครามเกาหลีให้มาพบปะและอยู่ร่วมกัน

4. สร้างองค์ระดัสูงทำหน้าที่สร้างความร่วมมือให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น และเกาหลีใต้เสนอที่จะให้ความช่วยเหลือ แก่เกาหลีเหนือเช่น สร้างถนน ทางรถไฟ โรงงานไฟฟ้า และโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานอื่น ๆ ทางการเกษตรกรรมและการประมง

ในวันที่ 14 และเช้าวันที่ 15 เป็นการประชุมร่วมระหว่างนายคิม ของนำ² และคณะของ ประธานาธิบดีคิม เจุง ส่วนภาคบ่ายของวันที่ 15 มิถุนายน เป็นการประชุมสุดยอดระหว่างนายคิม จองอิล และนายคิม เจุง และมีการประกาศแถลงการณ์ร่วมของผู้นำทั้งสองในหลักการห้าประการ ได้แก่ 1) ผู้นำทั้งสองยอมรับพื้นฐานของข้อตกลงการรวมชาติของแต่ละฝ่าย 2) ตัดสินใจที่จะทำให้เกิดการรวมชาติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสูตรหรือแนวทางการรวมชาติของทั้งสองฝ่ายเสนอ 3) สนับสนุนให้มีการ แลกเปลี่ยน สมาชิกและญาติของครอบครัวที่พลัดพรากจากกันในวันวันที่ 15 สิงหาคม (วันแห่งอิสรภาพ Independent day) 4) จะดำเนินการแลกเปลี่ยนทางด้านมนุษยธรรมอื่น เช่นการปล่อยนักโทษในเกาหลีใต้ ที่ถูกจองจำใน ข้อมาเนียมเกาหลีเหนือ 5) ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะพัฒนาให้เกิดความเท่าเทียมกันด้วยการร่วมมือทางเศรษฐกิจ และสร้างความเชื่อมั่น ด้วยการให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจ (คำรงค์ ฐานดี, 2538 : 96)

จากข้อตกลงการประชุมสุดยอดผู้นำ หนังสือพิมพ์โคเรีย แฮโรลด์ ได้แปลความหมายของคำแถลงการณ์อย่างไม่เป็นทางการดังนี้

1. เกาหลีเหนือและใต้ตกลงกันที่จะตั้งคณะกรรมการร่วมดำเนินการในการรวมชาติ
2. มีการยอมรับว่า ข้อเสนอของเกาหลีใต้ของการรวมชาติเป็นแบบเครือจักรภพ ภายใต้ชื่อว่า Korean National Community formula และ ของเกาหลีเหนือเสนอสูตรที่หลวมๆกว่า เป็นแบบสหภาพ หรือ สหพันธรัฐ ภายใต้ชื่อ Koryo Democratic Confederate Republic สูตรการรวมชาติทั้งสองแบบต่างมีหลักการพื้นฐานร่วมกันและทั้งสองฝ่ายจะดำเนินการต่อไปตามหลักการนั้น
3. เกาหลีเหนือและใต้ตกลงที่จะให้มีการแลกเปลี่ยนเยี่ยมเยือนระหว่างสมาชิกและญาติของ ครอบครัวที่พลัดพรากจากกัน ในราววันที่ 15 สิงหาคม และจะดำเนินการโดยทันทีในการ แก้ไขปัญหาด้านมนุษยธรรม รวมทั้งปัญหานักโทษข้อหาเป็นคอมมิวนิสต์ในเกาหลีใต้ โดยจะ ยกเลิกอุดมการณ์ทางการเมืองของแต่ละฝ่ายออกไป

² คิม ของนำ คือประธานสภาบริหารของสภาประชาชนสูงสุดของเกาหลีเหนือ

4. เกาหลีเหนือและใต้ตกลงที่จะผลักดันให้เกิดดุลยภาพในการพัฒนาประเทศด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ด้วยการรื้อฟื้นความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางด้านสังคม วัฒนธรรม กีฬา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2012 : เว็บไซท์)

ต่อมา ภายหลังจากการประชุม รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับการประชุมสุดยอด โดยเน้นว่า ทั้งสองฝ่ายได้บรรลุ ข้อตกลงว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จะไม่มีสงครามเกิดขึ้นอีกบนคาบสมุทรเกาหลี และจะให้มีการรวมชาติ ด้วยการเจรจา อนึ่ง ผู้นำทั้งสองได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการป้องกันที่จะมิให้เกิดสงครามขึ้น และจะร่วมกันสร้างสันติภาพบนคาบสมุทร ดังนั้นจะมีการติดตั้งโทรศัพท์สายตรงทางการทหาร เพื่อใช้ในการติดต่อในกรณีฉุกเฉินและหยุดยั้งการเป็นปฏิปักษ์และการให้ร้ายต่อกัน (John K. Fairbank, 2550 : 839) นอกจากนี้ ประธานาธิบดีคิม จองอิลได้ขอร้องให้นายคิม จองอิลให้ยกเลิกโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธ อีกทั้งขอให้เกาหลีเหนือสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นปกติกับประเทศต่าง ๆ รอบข้าง รวมทั้งสหรัฐฯ และญี่ปุ่น และภายหลังที่นายคิม จองอิลเดินทางกลับไปถึงกรุงโซล ทางเกาหลีใต้ได้สั่งยกเลิกไม่ให้มีการกระจายเสียงต่อต้านเกาหลีเหนือที่หมู่บ้านปันมุนจอม และสั่งให้แก้ไขกฎหมายว่าด้วยความมั่นคงที่เคยลงโทษบุคคลที่แสดงความเห็นใจและโน้มเอียงเข้าข้างเกาหลีเหนือ โดยทันที และเกาหลีใต้มีแผนที่จะให้นักกีฬาจากประเทศเกาหลีทั้งสองร่วมเดินเคียงคู่เข้าสู่สนามกีฬาในวันเปิดกีฬาโอลิมปิกที่นครซิดนีย์ และร่วมเป็นทีมเดียวกันในการ ไปแข่งขันป้องกันที่ญี่ปุ่นในปีค.ศ. 2001 นอกจากนี้ทำการเชิญทีมเกาหลีเหนือเข้าร่วมแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่นครปูซานในปีค.ศ. 2002 อีกทั้งเสนอให้เกาหลีเหนือ ร่วมเป็นเจ้าภาพในการแข่งขันฟุตบอลโลกอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้มีการจัดตั้งโครงการร่วมป้องกันการแพร่ระบาดของไข้มาเลเรียและอหิวาตลอดแนวเขตปลอดทหารตามเส้นขนานที่ 38

หลังจากที่ประธานาธิบดีคิม จองอิลประกาศการเป็นประธานาธิบดี นโยบายต่างๆ ที่ได้เคยกระทำต่อเกาหลีเหนือก็ยังคงได้ดำเนินต่อไป โดยเฉพาะนโยบายชายชาตรีที่สามารถโอนอ่อนเกาหลีเหนือจนนำไปสู่การประชุมสุดยอดผู้นำของประเทศเกาหลีขึ้นอีกครั้ง ในวันที่ 28-30 สิงหาคม ค.ศ. 2003 ระหว่างประธานาธิบดีโนห์ มูฮย็อน กับนายคิม จองอิล และในสมัยต่อมาประธานาธิบดี เมียงบัก ได้มีการสนับสนุนการรวมชาติทางด้านเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือ ซึ่งยังคงยึดมั่นในเรื่องของการปลดนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ และยังสามารถตั้งกองทุนรวมชาติ โดยเก็บภาษีในการรวมชาติเกาหลีจากประชาชน ทั้งนี้แผนหรือนโยบายต่างๆ ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศและความสงบสุขและความรู้สึกปลอดภัยของนิวเคลียร์ต่อประชาชนที่อาศัยอยู่บนคาบสมุทรเกาหลี

สรุปและอภิปรายผล

ถึงแม้ว่าเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้จะมีประวัติศาสตร์ที่ร่วมกันมาอย่างยาวนาน แต่ด้วยเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ทำให้ประเทศเกาหลีเกิดแยกออกเป็นสองส่วน และประเทศก็ปกครองด้วยประเทศมหาอำนาจที่มีการเมืองการปกครองที่ต่างกันในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งพอประเทศเกาหลีได้รับอิสรภาพ ทำให้ไม่สามารถรวมเป็นประเทศเดียวกันเหมือนเดิมได้ แต่ที่ผ่านมามีการพยายามที่จะรวมชาติมาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีปาร์ก จุง ฮี จนถึงประธานาธิบดีคิม เควจ ซึ่งนโยบายที่มีจุดมุ่งหมายในการรวมชาติชัดเจนที่สุดคือนโยบายชันชาย แต่ถึงกระนั้นแล้ว ในปัจจุบันก็ยังไม่เห็นแนวโน้มในการรวมชาติว่าจะสำเร็จ การรวมชาติระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้นั้นยังเป็นเรื่องที่ต้องรอกันต่อไปในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

หนังสือ เอกสารตีพิมพ์

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. การเมืองเกาหลีใต้. มุลนิธิโตโยต้า ประเทศไทย, 2547.

ดำรงค์ ฐานดี. ประวัติศาสตร์การเมืองเกาหลี. กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร, 2538.

_____. รัฐกับการพัฒนา : ทฤษฎีและประสบการณ์ของประเทศในเอเชีย. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

_____. การพัฒนาชนบทของประเทศเกาหลีใต้. เอเชียปริทัศน์, 2529.

ประพิณ มโนมัยวิบูลย์. ความจริงเกี่ยวกับเกาหลี. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ไพบูลย์ ปิตะเสน. ประวัติศาสตร์เกาหลี : จากยุคเผ่าพันธุ์ถึงยุคสาธารณรัฐใหม่. กรุงเทพฯ : โพสต์บุ๊กส์, 2555.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. ประวัติศาสตร์เกาหลีสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530.

รุ่งพงษ์ ชัยนาม. รวมบทความประวัติศาสตร์ทางการเมือง. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2552.

วีระชัย โชคมุกดา. ประวัติศาสตร์เกาหลี : แผ่นดินแห่งความแตกแยก. กรุงเทพฯ : ยิปซี สำนักพิมพ์, 2555.

Hyung-Yoon Byun, Soon Chough and Ki-jun Jeong. **“Korea,” The Economic Development of East and Southeast Asia.** University of Hawaii Press, 1972.

John K.Fairbank. East Asia The Modern Transformation : เอเชียตะวันออกยุคใหม่. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร, ศรีสุข ทวีชาประสิทธิ์. กรุงเทพฯ : มุลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2550.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมเอเชียตะวันออก. ทวีปเอเชีย : สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ

20 สิงหาคม 2556. เข้าถึงได้จาก

<http://www.mfa.go.th/main/th/world/70/34894-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี>

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. การประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือ – ใต้. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ

22 สิงหาคม 2556. เข้าถึงได้จาก <http://www.ru.ac.th/korea/article/article3.htm>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สงครามเกาหลี. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 11 สิงหาคม 2556. เข้าถึงได้จาก

<http://th.wikipedia.org/wiki/สงครามเกาหลี>

_____. **รายนามประธานาธิบดีเกาหลีใต้**. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2557. เข้าถึง

ได้จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/รายนามประธานาธิบดีเกาหลีใต้>

Eastasiaforum. **South Korea: a return to the Sunshine Policy**. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม

2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.eastasiaforum.org/2012/03/12/south-korea-a-return-to-the-sunshine-policy/>